

Jak s knihou pracovat

Knihy Lenka a Tonička si klade za cíl nácvik a posilování čtenářské gramotnosti u žáků s dyslexií.

Text je upraven speciálně pro dívky s dyslexií mezi 4. a 7. třídou. Kniha může být přínosná i pro dívky bez dyslexie, které si samy se sebou nevědí rady v rámci svého dospívání.

Chlapci se mohou dozvědět mnoho ze světa dívek, procvičí si čtení s porozuměním, budou se učit vědomě porovnávat a zjišťovat, zda jim zde nabídnutá strategie čtení vyhovuje.

Pokud však potřebujete motivovat ke čtení právě chlapce, sáhněte spíš po knize Život rytíře, ta má větší šanci motivovat je ke čtení a je určena stejné věkové kategorii jako kniha, kterou jste právě otevřeli.

Tipy:

- ▶ Je vhodné v dané lekci/hodině přečíst nahlas pouze jednu stránku a s ní pracovat, aby se žák s dyslexií čtením příliš neunavil a zůstala mu mentální kapacita na práci s textem. Pokud si nevybavuje, o čem četl minule, doporučuji přečíst si před čtením textu v rámečku potichu poslední předchozí text.
- ▶ V úkolech zaměřených na porozumění textu, obrázkům nebo grafům (rodokmenu) si nejprve ověřte, jestli žáci rozumí zadání, a diskutujte s nimi o odpovědích. Ptejte se na zdůvodnění jejich názorů i tehdy, když s nimi souhlasíte. Budete je tím učit zdůvodňovat své úvahy.
- ▶ V úkolech zaměřených na porovnávání se snažte najít společné a rozdílné vlastnosti. Inspiraci najdete v řešení.
- ▶ V úkolech zaměřených na rozvoj čtení metodou SQ3R v knize používám termíny: Dívej se, Odhaduj a Trojí čtení. Snažte se postupovat podle kroků uvedených v knize a nechtějte zvládnout vše najednou.

Metoda porovnávání

Kniha Lenka a Tonička je zaměřena na trénink porovnávání, ať už se porovnávají obrázky, slova, nebo věty. Porovnávání je jedna z kognitivních dovedností, které nám pomáhají v orientaci ve světě kolem nás. Když dokážeme cíleně zaměřit pozornost na to, co má sledovaná věc společné s tím, co už známe, snadněji si pak vybavíme nebo přiřadíme význam. Také snadněji dokážeme pochopit přenesený význam.

Když něco porovnáváme, je vhodné začínat s tím, co mají porovnávané věci, obrázky, slova nebo věty společného, co nám mohou připomenout. Teprve poté hledáme rozdíly. Rozdíly obvykle umíme najít dříve, hledání společných vlastností je potřeba trénovat.

Metoda čtení SQ3R

Druhá velká linie, která prochází knihou, je snaha zprostředkovat výuku metody SQ3R, která pomáhá jedincům s dyslexií zvládat porozumění čtenému textu. Metoda je rozfázována po jednotlivých krocích a v knize je označena ikonami, které mají připomenout, kterou část metody máte použít. Kniha postupně seznamuje s jedním krokem metody a následně nabízí úkoly k jeho procvičování, poté se přidá další krok a na konci knihy už žáci metodu mohou používat při své práci s textem systematicky a samostatně. To může pomoci především s nástupem naukových předmětů, jako je na 1. stupni vlastivěda a přírodověda a na 2. stupni zeměpis, přírodopis, fyzika nebo dějepis.

Zkratka SQ3R naznačuje postup metody čtení s porozuměním. S znamená v originále SEE (Dívej se), Q = QUESTION (Polož si otázku). V knize se setkáme místo otázky s odhadováním pokračování příběhu, protože s tím je snazší začínat. Otázku využívejte tehdy, když pracujete s odborným textem. 3R = 3× READ znamená třikrát čti, v knize je tato část pojmenována jako Trojí čtení.

Mozek jedince s dyslexií pracuje jinak než mozek toho, kdo dyslexií netrpí. Proto se doporučuje před samotným čtením se nejprve zaměřit na pozorování toho, co budu jako osoba s dyslexií číst: zda jsou součástí stránky obrázky, odstavce, přímá řeč, vyznačená tučná slova, jaký je nadpis kapitoly odborného textu, jestli jsou za textem nějaké úkoly, otázky k textu apod. Když si text prohlédnu, pokusím se v příběhu odhadnout pokračování, v odborném textu si položit otázku. Pokud se skutečně zamyslím a položím si otázku, budu číst s větší motivací, neboť mozek bude zvědavý, zda odhadl správně.

Při prvním čtení mozek dekoduje písmena, slova, s textem se spíše seznamuje a ne vždy chápe význam a souvislosti. Poprvé je vhodné číst text nahlas, aby se trénovala technika čtení a pasivní slovní zásoba dostávala šanci změnit se na slovní zásobu aktivní. Aktivní slovní zásoba pak pomáhá při kompenzaci obtíží s dyslexií. Při druhém čtení je mozek jedince s dyslexií schopný soustředit se na to, zda je v textu odpověď na otázku, kterou si položil. Mnozí jedinci s dyslexií při druhém a třetím čtení preferují tiché čtení. Tiché čtení jim pomáhá soustředit se na porozumění, neboť mozek se již s textem seznámil. Teprve při třetím čtení dokáže spojit souvislosti a vytvořit při tréninku shrnutí textu. V této knize se bude shrnutí trénovat prostřednictvím vytváření pojmenování jedné stránky nebo následně celé kapitoly. Čtenář se tak stane sám určitým způsobem spoluautorem knihy.

Přejeme všem čtenářům, aby se jim kniha líbila a získané dovednosti dokázali přenést do svého dalšího života tam, kde to budou potřebovat.